

NODUS GORDIUS ÆQVITATIS,

SIVE, DE
OBLIGATIONE JURIS
NATURALIS,

DISSERTATIO,

quam,

CONSENTIENTIBUS MUSIS AURAGICIS,

PRÆSIDE,

VIRO Celeberrimo,

DN. M. JOH. BERNH:
MUNSTER/

Phil. Pract. & Hist. Prof. Regio,

PRO GRADU MAGISTERII,

Ad Examen publicum defert,

S. R. M. Alumnus

ERICUS A. RUDW/

In d. 23 Maji A. M. DC. XCVI.

ABOÆ, Impr. apud Jo. L. WALLIUM,

SACRÆ REGIÆ MAJESTATIS

FIDO VIRO,

REVERENDISSIMO IN CHRISTO

PATRI AC DOMINO,

DN. SAMUELI

WIRÆNIO,

S.S. Theologiæ DOCTORI Nobilissimo,
Diœcesios Wexionensis EPISCOPO Eminentissimo,
Reverendi ibid. Consistorii
PRÆSIDI Amplissimo, Gymnasiorum reliquarumque
Scholarum INSPECTORI accuratissimo, Domino summo, humilimè venerando,

PROSPERA CUNCTA !!!

ota viget PRÆSUL terrarum Fama
per orbem!

Nuntia de titulis, deque tuis meritis.

Svecia diffundit, recipit tua Nomina
Tellus

Gallica; quam veteri Teutone nata Cohors

Te

Te celebrat ! memori servans sub pectore, Pindi
Quantus eras splendor; cum tua Svada potens
Pulpita Palladii doctis ornaret eorum
Colloquiis, dicunt: gloria nostra chori
Hic fuerat PRÆSUL; resonant Upsalica castra
Castalidum: prius heic quam gladiator erat
Strenuus ! hunc Phœbus rutilâ decorare Tiara
Et voluit nostrum, Siccine Doctor erat?
Credere vix possis HEROS ! quantumve triumphat
Svecica gens talis, quod Tibi fertur honos.
Jubilat ast summum diffusa Smolandica proles,
Cui posuere, DEUM Te, DEUS atque potens
REX CAROLUS; vix immerito, quia Solis es instar,
Vivere quod potis est, id Tua vita facit.
Tu recreasque foves tutaris & auxiliaris;
Teque favente vicens surgit in astra celer.
O nos felices ! quam nunc sit tempus ovandi
Hic etenim SAMUEL, qui datus est Domino,
Diligit, exaltat nos ! O celeberrime Doctor !
Curvatis genibus, supplice voce precor !
Auxilieris ei, qui nunc Tua limina pulsat.
Et spero nequeat fallier hæc mea spes.
Qui quoniam bonus est, bonitatē fundit abunde,
Ne careant unquam, qui bonitatis egent.
Sic ego non cessem, vireat WIRÆNIUS, amplius
Et mage sit, Trino fundere vota DEO.
REVERENDISS. ALPLITUD.

Devotissimus cultor
E. NUDU.

Et eam

*Adm. Plurimumque Reverendis & Ampliss.
Dominis.*

DN. M. OLAO CAVALLIO,
Wexionensium, Ecclesiarumque Va & Bergunda Pastori & Archipræposito celeberrimo, consilii Ecclesiastici seniori gravissimo, Patrono maximo.

DN. M. JOH. COLLIANDRO,
S.S. Theol. in Gymnasio Wexionensi Lectori primario inclyto, Pastori in Wederslöf & Denningelanda meritissimo, prædicti judicii Assessori justissimo, Promotori magno.

Reliquisque Dominis **LECTORIBUS**
Clarissimis, **ADSESSORIBUS** æquissimis,
Mæcenatibus benignissimis.

Nec non

Plur: Rever. & Clarissimis Viris,

DN. HENRICO COMMERO,
Pastori in Sångarnd & adjacentibus Ecclesiis Præposito fidelissimo, Benefactori honoratissimo.

DN. M. JOHAN. ROGBERGIO.
Scholæ Junecopensis Rectori summe industrio, Pastori in Barnarp & Månsarp vigilantissimo, Fautori optimo.

QUÆVIS FELICIA!!!

Gratiam quoque vestram, Promotores!
mirificat vobis congenitus in licentos
favor; ambire jubet eminens è calo
concessa auctoritas; denique appellare co-
git angusta sortis meae conditio. Eminet
autem pariter pertinax in vos DEI indul-
gentia, atque vestra in alios benignitas;
Hoc autem quorum, præter egenorum, ma-
gis annotaverint oculi, planè nesciverim,
dum hos solos letari Vos dum conspexe-
rint, cum audiverint exultare, laudare
vero tum primum, hoc est, semper, cum
in sinu vestro promovendi studium memi-
nerint, viderim. Vultis Dignitatem Ve-
stram devotis adorantium osculis exem-
plum? sane, Patroni; vix quempiam me
magis Nomina Vestra veneratione susce-
pturum credo, quoniam, quamvis in pau-
cissimis vestrum, voluere Fata meos pa-
scere oculos, mellitissimi nihilominus ta-
men favoris vestri nutrimentum libasse
me fateor, latorque nondum visum ani-
mo inbasisse Vestro, adeoque sic benefa-
ctum. Quod etenim volupe fuit Re-
verendissimo Dn: Patri Episcopo, nimi-
rum mihi suorum humilimo stipendium,
quod ajunt, Territoriale suppeditatum iri,
idem, vestris quoque Benignitatibus arris-
scio,

scio, per literas quia sic inaudivi, sensique omnium vestrum ad hoc dicta fastave
majora, quam nunc angusto orationis am-
bitu complecterer. Unde nec propositi
ratio ea nunc laudanda sed saltem memo-
randa fumsit. In se quippe ipso omne
præclari facti decus, crebra memoria, re-
virescit, ideoque silentii salubritate cir-
cumcingendum. Dignas autem interim
vobis, Mæcenates concino grates easque
immortales; referet vero qui solus im-
mortalis est. Et si hoc meletema, ani-
mi grati signum, quod heic tenuis & an-
gusta ingenii mei vobis obtulerit vena,
judicaveritis, id candide exceptum can-
didissime interpretemini, mihi que vestrum
favoris sinum, variorum vite incommodo-
rum incursu quassato, perpetuo apertum
habeatis humilimè obtestor; ut piam in-
eluti vestri beneficii memoriam, ad ultimum
vite finem, constantissima fide perducam.

VESTRAR. DIGNIT.

Humilimus atq; officiosiss.

E. R.

אשאת עוני אל-החרים מאן יכונת עזרי:
 עזרי מעם יהוה עשה שמים וארץ
 P/.121:1.2.

C A P. I.

§. I

enti meæ nunc hoc mox il-
 lud volventi, quodnam, ite-
 rum disputaturus eligerem
 argumentum, literatis in
 deliciis futurum, occurrit
 difficultas non exigua, præci-
 puè cum non nesciverim pauca extitisse, quorum
 exactiorem hæcenus non habuerint cognitio-
 nem, nec multa superesse, quæ ipsorum oculis
 nondum fuerant subiecta. Ceu enim seduli stu-
 diorum amatores & cultores, salutantur nati
 magni Apollinis, quem $\pi\lambda\epsilon\acute{\alpha}\chi\eta\epsilon\alpha\ \chi\epsilon\ \pi\lambda\epsilon\acute{\alpha}\omega\lambda\omicron\upsilon$
 quasi omnia cum videntem tum audientem
 fingere consuevère Lacedæmonii, sic Parentis
 firmiter insistentes vestigiis, cuncta Sapientiæ
 diligentissimè rimantur abdita, adeoque sic
 rerum quarumlibet periti evadunt. Illam verò
 A animi

animi mei in diversa abeuntis perplexitatem, sustulit penitus materiæ, in quam incidi, quamq; mihi jam, DEO duce, pervolvendam suscepi, sc. de Obligatione Juris Naturalis, majestas ac dignitas; Quo autem inoffenso hâc in eâdem progrediar pede, ab ovo, ut dici sivevit, exordiendum est, adeoque primitus videndum, quod hujus nobis propositæ rei tractationem, ea Philosophiæ sibi vendicet particula, cujus est formare actiones ad instituta Naturæ, & ad honestatis Cynosuram easdem dirigere.

§ II. Ceu itaque obligatio quoad antenus a juris objecti Natura dependet Strat: Inst: Eth. lib. v. c. II. Sic ubi objectum consideratur, ibi & ipsa obligatio tractari debet. Objectum verò sunt actiones morales, quas cum ipso jure rectificandas, universim, generaliter & directivè, inque actu signato, Ethicam sibi vindicasse neminem inficias iturum spero. Quod vero ICTI, quorum est leges interpretari civiles de Jure Naturæ hujusve obligatione agunt, hoc faciunt saltem in actu exercito & per bonam occasionem, quatenus suas conclusiones, e lege Naturæ, modo longius, modo propinquius desumtas, actionibus, rebus & personis civitatem specialiter concernentibus, applicant.

§ III.

§ III. Præterea dehinc prolixam existentiae Legis Naturæ probationem, cum eandem hic seu dudum evictam facile præsupponat quilibet; quo tamen præcipuè circa hanc rem dubitationes radicitus evellantur, Paulus, vates ille Divinus, prodeat in medium, qui in cap. II. ad Rom. v. 15. Sat suppeditat rationum, juris naturalis probandi, quod nimirum, cum ita gentes ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τῷ νόμῳ γράπτον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν συμμαρτυρήσας αὐτῶν τῆς συνειδήσεως, καὶ μετὰ ξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων, ἢ καὶ ἀπολογεμένων: Adsunt & plurima alia ex penu rationis in hujus sententiæ robur, quæ depromi solent argumentorum pondera; scilicet est homo ratione præditum animal, adeoque in actionibus liberum, quale quid sine lege relinqui minimè conveniens fuisset; repugnaret namque id & providentiæ & justitiæ divinæ, tolleretur insuper ipsa socialitas, ad quam tamen summum rerum Arbitrum, hominem condidisse constat; quin etiam sicut animalculum quodlibet, licet vilissimum, propriæ præcipue utilitati se devinctum instinctu naturali sentit: haud secus profecto, si sine aliqua intrinseca norma homini vitam dirigere contigisset, non communis societatis, sed

tan-

tantum commodi privati rationem, cum habiturum, imo non nisi inordinato affectuum motu abripiendum esse, vix negavero. Hinc quoque ad regulas illas innatas & præcepta generalia actionum nostrarum si direxerimus filum, animum hilaritate eximiâ affici sentimus. Contra verò si factum fuerit, præ pavoribus & angoribus conscientiae, quemcunq; terræ locum occupaverimus, vix requiem invenimus. Est quippè hæc, nimirum, conscientia, lex, accusator, testis, reus & iudex; ut excell: Danh: fatur.

§ IV. Adhæc fatemur sapientissimum Creatorem mentibus mortalium indidisse affectum pudoris, qui esset veluti custos virtutis & validum frænum reprimendæ malitiæ, quo etiam cernimus hominum, præcipue moratorum, animos suffundi, sceleris alicujus dum ipsos subiens cogitatio deterruerit, vel male commissorum plane pæniterit, ita quidem ut quamvis nulli se norint legi, puta civili, subjectos, proventuram tamen patrati facinoris pœnam metuunt, istudque profundi silentii velo obtegi, cordicitus vovent. Si itaque nulla foret lex, quanam metuenda pœna? dum pœnarum metus præsupponit scientiam legis. Nec unquam possit negari pudorem ob transgressam Legem ortû, legem etiam inferre. Hæc tamen cum ita a timoremet adferuntur, non dico quemlibet pudorem ex
de-

delicto natales trahere, quia plurimi erubescunt etiam ob ea, quæ in se turpia non sunt. Positâ denique sic Naturali certarum actionum honestate, & aliarum turpitudine, positâ etiam obligatione hominis ad veram felicitatem, per obsequium legis innatæ, consequendam, necessariò, ponitur jus Naturale, quod honesta illa à turpibus separat, illaq; amplectenda, hæc fugienda dicitur, & media ad finem illum ducentia præcipit, quæque illi sunt contraria prohibet.

§. V. Cæterum in describenda illâ lege omnibus implantata, & antiquior & recentior magnoperè desudavit ætas; undè castra Imperator Cæsaris Iustiniani sequentes Jus Naturæ adserrebant esse, quod natura omnia docuit animalia, additur & ratio ab illis, nam jus istud non humani generis proprium est: sed omnium animalium, quæ in cœlo, quæ in terra, quæ in mari nascuntur. Verum omne quoniam jus si proprio, nec figurato aut abusivo dicendi genere uti voluerimus, morale quidpiam pariter involvit, cujus capacitas recte denegatur rationis incapacibus, cujusmodi sunt cuncta animantia, volatilia, gressilia, reptilia, natatilia, quæ solo naturali instinctu *μυήματα* læpenumero *τῆς ἀνθρώπου ζωῆς* producant, quapropter indigna sunt salutaribus secundum Jus naturæ fabricata atque normata. Idque præci-

puè vel ideo, omnis quippe actio moralizata
 judicium prærequirit præelectivum, quod bru-
 tis ascribere est lucem tenebris addere, modum
 quippè cognoscendi, sequitur modus eligendi.
 Sed quis dicat bruta cognoscere aliqua cog-
 nitione perfectiori & rationali? quâ proinde,
 dum eadem destituta deprehenduntur, legi
 quomodo satisfaciant, non video, cum solum
 id, quod intellectum habet, potest agere judi-
 cio libero, in quantum cognoscit universalem
 rationem boni, ex qua judicare potis est, hoc
 vel illud essentiâ boni gaudere.

§. VI. Sunt & per plurimæ aliæ Legis
 Naturæ, quæ passim circumferuntur definitio-
 nes, quarum eminet summi illius Doctoris Osi-
 andri, quæ, in observationibus ad magni Hu-
 gonis Grotii, annotata legitur, de *Jure Belli
 & Pacis*, incomparabile Opus: quod nimirum
*fit regula quædam firmiter homini infixæ, quæ
 & indicat, quid justum in se & injustum, &
 ad prius sectandum, posterius vitandum
 obligat: aut si forte magis ad palatum fuerit
 eruditissimi Zentgravii, trado & hic eandem
 sic sonantem: Lex hominis interior, est habi-
 tuale quid congenitum, ipsiusque intellectui
 tanquam lumen recti, & semen boni superaddi-
 tum, & intellectui ipsius animæ tanquam tabulæ
 inscriptum.* Reliquas Juris Naturalis sive de-
 fini-

initiones, siue qualescunque descriptiones sciens volensque prætereo, quæ non minus ac superius adductæ illæ ambæ conciliationem faciliè amicissimam admittunt, si dicatur, nonnullas esse à priori, nonnullas vero à posteriori, ut dici solet, concinnatas, alias accuratiores, alias minus tales, proprias alias, alias improprias.

§. VII. Cum autem Legis Naturalis hic loci à memet facta, imo in sequentibus etiam passim ulterius sit facienda mentio, non pigebit observasse legem dici vel ab illius accidente legendo, ut vult Isidorus, vel ab effectu formali ligando, ut Thomas de Aquino, vel à deligendo, ut Ciceroni placet, quasi sit eligendorum norma, seu quæ præscribit quid sit eligendum aut faciendum, quid averſandum aut omittendum. Naturalis, autem hæc lex audit, siue ratione causæ universalis, DEI scilicet à quo *πῶς δόσις ἀγαθῆ καὶ πᾶν δῶρημα τελειόν ἐστ*, quem quoque veteres, naturam naturantem, vocarunt; siue ratione subiecti, quia naturæ humanæ conveniat, ac usibus ejus commodissimè inserviat; præcipuè tamen quia à natura & nativitate mentibus humanis inhæreat, & sine prævia ulla institutione, doceat quid fugiendum aut amplectendum erit. Ne pariter quis huc illucq; circa quæſtionem
quid

quid sit id, quod Legis Natura rationem, in hominibus habeat? varietate sententiarum abreptus fluctuet, sciendum est, Legem Naturalem, actum quendam purè transeuntem non esse; cum naturæ, ceu habitus quidam permanens, penitissimè impressa sit, necessum est, si modo norma & regula omnium actionum moralium erit dicenda. Sed nec Dictamen rectæ rationis, legem naturalem absolvit, quia sibi, propriè, iudicio suo quæ tali, imperare non potest homo, iudicium quoque secundum legem, lex propriè dici non meretur. Nec Vis Intellectiva & Facultas Judicatrix, cum effectus Legis Naturalis sint obligare, accusare transgressores, convictosque damnare, illius non item. Nec ipsa Natura Rationalis est, quippè ejusdem est subjectum, & de cætero, per se, non habet vim nosmet obligandi. Nec Natura quæ Socialis, fatemur quidem in socialitatem naturam esse inclinatham, interim tamen, quæ tantum socialis, vim & latitudinem omnimodam legis non exhaurit, socialitatem, quippè vix credi debere puto Legis Naturalis primum esse fontem, aut principium ejus deducendi adæquatum. Proporrò nec Jus Naturæ est mutua hominum, inter se laceffentium, Ferocia, quippe cui, ex incidenti accessæ, homo, qui ratione præditus, imperare debet, alias
ad

ad ruinam proximi, contra seipsum insurgeret, dum tamen inter principium etiam sit practicum: quod tibi non vis fieri alteri ne feceris. Adhæc nec instinctus merè naturales essentiam legis naturalis constituunt. Illi enim competunt homini secundum appetitum sensitivum, caduntque in eum, ut animans est, quare nec legis rationem habere, nec ea, quæ sunt legis naturalis, ad illos examinari possunt. Cumque inter dictum illum appetitum & rectam rationem non raro sit pugna intensissima, hoc ipso etiam vitiosi sæpissime deprehenduntur. Nec deniq; Voluntas seu Appetitus Rationalis lex naturalis dicitur, cæca enim est, & non intelligens per se, quid bonum aut quid malum sit. Maneat itaque legem naturalem in nobis esse quid superadditum menti humanæ, quod nihil aliud esse potest, ratione *scilicet*, quam præcepta & principia generalia prima & practica, ut malum fugiendum, bonum sectandum, Deum colendum, Parentes honorandos, Neminem lædendum, Gratiā benefactoribus rependendam &c.

CAP. II.

§ I.

Varia dehinc affectiones juris naturæ, ab hujusdem scriptoribus, quæ nunc pauciori, nunc proliziori, enumerari solent ordine, veni-

nirent recensenda, præcipue quoniam & in earum seriem a nonnullis referatur Obligatio, quam mihi enucleandam proposui, juris naturalis; sed missis illis, obligationem naturalem vel obligatoriam accongenitam svasionem ac inclinationem, formam juris naturalis esse, ut prorsus negamus, sic non veremur fateri, illam eandem potius effectum juris naturalis esse dicendam, nihilque aliud inferre, quam necessitatem agendi moralem, ex ipsa rei scilicet objecti natura non parum resultantem.

§ II. Ut vero melius pateat nostra mens, ad suos referenda est natales obligatio, quos ipsi suppeditat verbum obligare, cujus vocabuli diversas acceptiones recenset nostri ævi lexicographus ille plenissimus Soranus quatuor. Adeoque *α.* sumitur proprie, ut *vulnera obligare*. Cic. iii. de Nat. Deorum, cap. xxii. *β.* significat devincire, quod & absolute Plinius dixit Paneg. cap. xxviii. *Populus Romanus obligatus a tribunali tuo non exoratus recessit*, id est, *obstrictus beneficio*, *γ.* accipitur pro oppignerare. Svetonius in Vesp: cap. vi. *Rediit nihilo opulentior, ut qui prope labefactam fide omnia prædia fratri obligaret*. *δ.* est & beneficiis devovere. Paulus lib. v. sent. Tit xxiii, sent. viii. *Qui sacra impia nocturnave, ut quem obcantarent, interficerent,*
obli-

obligarent, fecerint, faciendave curaverint, aut cruci affiguntur, aut bestiis obiciuntur. A secunda autem significatione verbi obligare, obligatio quam nos meditamur suum traxit ortum, sive active, sive passive deinde consideretur. Nemini unquam concessum est cuncta edicere beneficia, quibus nos sibi devinxit summus ille rerum Arbitrator; creavit nos dum nihil eramus, variis ornavit dotibus, intellectu nimirum & voluntate, ut per actum prioris, quid verum, quid justum sit, videremus; per posterioris autem, quicquid boni eligeremus, malum contra evitaremus. Inque his præcipue dispalescit hominis ab animantibus cæteris discrepantia. Unde necessum est, nos devinctos esse omnia ea implendi, quæ nobis in lege sua præcepit vel omittenda, vel committenda. Dico lege sua, lege videlicet considerata, non idealiter & abstractivè, prout in DEO est omnis rectitudinis & honestatis *πρωτότυπον*: (quæ vocatur lex DEI, non quasi mensura aut regula foret actuum DEI seu ad intra seu ad extra terminatorum, illi enim sunt naturales ab intrinseco necessarii, nec sub legem cadunt; hi vero non sunt subiecti superioris alicujus potentioris imperio:) Sed imitativè & derivativè, prout in Lege Naturæ & recta ratione conspicitur ejusdem quasi ideatum

& ἐκλύπωμα. Unde etiam Lex naturæ vocatur radius & resplendescencia quædam quasi divinæ rectitudinis, sanctitatis & justitiæ immutabilis in nobis, in quantum divina sapientia, secundum hæc attributa, creaturam intellectualem Creatori conformem fieri & vivere debere, eandemque gubernandam esse judicavit.

§. III. Progredior ulterius ad definitionem nostræ materie, quam maximè perspicuam exhibet illustrissimus ille Pufendorfius, inqviens: *Obligatio est qualitas moralis operativa, per quam quis præstare aut admittere, vel pati quid necessitate morali tenetur.* Quod vero Juris Consulti Romani Obligationem definierunt per vinculum juris, quo, necessitate adstringimur alicujus rei solvendæ, secundum nostræ civitatis jura, id de civili intelligendum; quæ alieni est fori; illa autem, quam hæc vice discutiendam suscepi, appellari quidem potest vinculum juris, sed naturalis & æquitatis, unde etiam titulus, quem prima dissertationis hujus exhibet facies, recte **NODUS** dicitur **GORDIUS**, ob suam validitatem; Obligatio etenim Naturalis cunctis ita inhæret, ut nunquam separari potest ab homine, sed eum validissimè, modo velut inexplicabili, stringit; Nimirum injicitur enim per illam, veluti frænum quoddam morale, nostræ agendi libe-

libertati, ut in diversam, quam quo illa ducit, partem tendere non possumus. Cæterum, attenditur Obligatio, vel prout est actus Legislatoris, quo, actiones legi suæ conformes eis, quibus lex fertur, necessarias esse indicat, ut apud subtilissimum illum Cumberland; vel prout est aliquid inhærens ei qui obligatur: Quo modo à Beato Pufendorffio consideratur. Quæ quoque causa est cur dicatur Obligatio qualitas moralis cum penitissimè homini qua rationali & sociabili semper & πρώτως insidet, & quidem omni, sano sensu, potentialiter, licet actualis illa sese non item omni tempore ostendat: Cæterum adstringit quidem hæc nostra obligatio moraliter cunctos, ad quidpiam vel patiendum vel admittendum, imò & omitendum: non quasi voluntas hominis cogeretur *compulsivè, positivè, directè & Physicè*, ut loqui amant Moralistæ; sed *impulsivè; indirectè, logicè & rhetoricè*, quæ fit rationibus plausibilibus & svadendo, undè est quod Obligatio non quasi naturali pondere voluntatem premit, sed moraliter afficit, & peculiati quasi sensu eandem intrinsecus imbuat, ut in suas actiones ipsa censuram exercere debeat, ac malo quodam seipsam dignam judicare, nisi præscriptæ sibi normæ semet conformaverit.

Et in eo præcipuè Obligationem à coactione discrepare constat, utraqve licet metum aliquem ostenderit; dum hæc voluntatem extrinsecus concutiat, & in electionem, rei ingrata, per solum sensum imminentis mali impellat: Efficat autem insuper obligatio, ut qui, cognoscere ipsemet adigatur, sibi non immerito malum evenire, quod à proposita regula devianti est propositum, cum ultro eandem sequenti istud declinare licuerit.

CAP. III.

§. I.

Non prætereundam hic judico multiplicem Obligationum divisionem, quarum alia est *plena seu perfecta*, alia *minus plena seu imperfecta*; Prior admonet subjectum (quodnam verò istud est, infra, DEO Duce, docebitur) de suo debito, cogitque ipsum fateri semet perfecte obstringi quadam necessitate morali ad singula ea præstanda, quæ præstanda sunt; ubi est jus perfectum exigendi, ibi quoque perfecta obligatio præstandi intelligitur. *Posterioris* autem tanta non est efficacia, ac prioris, ea enim in statu naturali si non impleatur, nemo ad præstandum vi adigi potest, in certo tamen casu, hanc quoque evadere perfectam, manifestum est.

§. II.

§. II. Est præterea obligatio alia *congenita* seu *insita*, alia *adventitia* vel *accessoria*; prior est, quâ cuncti homines, quâ ratione præditi gaudent, seu quæ ipsam naturam rationalem quâ rationalem, consequitur. Hæc semet exercit non solum erga supremum Numen, idque veneratione, cultu ac obedientia, quâ fieri potest maximâ, prosequendo, sed etiam in officiis tam erga seipsos, quam alios mortales producendis ac præstandis consistit. *Posterior* autem est quæ homini consentienti, vel tacitè vel *expresse*, per signa, gestus, verba, scripta sive publica sive privata injungitur, proveniens ex antecesso facto humano, qui consensus impropriè talis à nonnullis dicitur, quatenus æquitate nititur. Quomodo autem obligationes adventitiæ nascantur ex duplici præcipuè fonte, seu modo, nimirum per promissa gratuita & pacta reciproca, de eo prolixè agunt Moralistiæ, quare etiam ὡς ἐν παρόδῳ hic assero, promissionibus seriis & pactis nudis, jure naturali, vim quoque inesse obligandi, fides enim data erit servanda, idque vel ideo, quia scientes volentes spontè consensimus: poteramus enim non consentire.

§. III. Proporro obligatio vel *Naturalis* vel *Civilis* audit; illa est quæ duntaxat vi naturalis legis conscientiam stringit, ita tamen

ut in foro civili actionem non pariat ad exigendum, sed solo pudore & probitate hominum continetur, imò relinquitur suæ naturalitati & cujusque conscientiæ, hinc ergò non planè inefficax est, aut alios quoq; habet effectus, quorum interventu nonnunquam utilem quandam actionem concedunt. *Hæc* verò est, cui leges, imperiumque civile succenturiantur, cui quoque non solum eadem vis & efficacia in respectu ad obligationem conscientiæ ac priori attribuitur, præcipuè dum hæc versatur circa objectum legi naturali non repugnans, sed etiam sanctionem pœnalem cum coactione conjunctam insuper inducit. De cætero silentio præterire nequeo, quod Hugo Grotius naturaliter & civiliter obligari, per obscurum pronuntiet esse loquendi genus, asseritque obligationem naturalem, per abusionem dici de eo, quod fieri naturæ honestum est, quanquam non verè debitum; interdum verò magis propriè id, quod nos obligat, sive inde alteri jus oriatur ut in pactis, sive non oriatur, ut in plena & firma pollicitatione; pergit ulterius affirmando civiliter obligari ex actu suo quempiam posse, aut eo sensu, ut obligatio procedat non ex mero Jure Naturali, sed ex jure civili, vel ex utroque, aut eo sensu, ut in foro actio inde detur. hæc ille.

§. IV. Est insuper obligatio vel *Perpetua* vel *Temporaria* : *Priorem* ceu legi naturali maxime propriam, ne quidem separari posse à persona quem afficit, quousque extiterit, dicimus, cujus nomine venit congenita illa obligatio Erga DEUM, erga quoslibet homines, ergaque seipsum, ut inferius etiam paulo fufius explanabitur, hujus tamen obligationis indoles ita quidem perpetuitatem requirit, ut exercitium ejus aliquando tamen suspendere, idque ex parte duntaxat, extrinseca cogat jubeatque necessitas. *Posterioris* autem natura est, ut tolli queat, non permanentibus hominibus sc: in suo statu, quos obligat, vel quibus inexistit.

§ V. De cætero, vestigia ulterius premens excellentissimi illius Pufendorffii, obligationem facio *mutuam* vel *non mutuam*. Hæc est, cum tenetur quis quidpiam præstare alteri alicui, verum ut nulla insit Obligatio illi, cui quid debetur, ad æquipollens præstandum adstringens, talis est obligatio, inter DEUM & hominem, quæ intercedit. Debet DEO homo multa, homini vero nihil DEUS. Illa est reciproca, ita tamen ut in eo, cui ex obligatione quid debetur, alia sit obligatio, cujus intuitu vicissim alteri præstare quid teneatur. Ex hoc rivulo emergit subdivisio hæc

C

nova,

nova, nimirum quod obligatio alia sit perfecte alia imperfecte mutua, illa reciproca-
tionem omnimodam admittit, hæc vero, partim
ob inæqualitatem personarum, partim ob di-
screpantiam in obligationis modo, eandem ex-
cludit. Atque ita expositis brevissime variis
in Jure Naturæ potissimum occurrentium
Obligationum distinctionibus, sive speciebus:
Nunc naturalis illa, proporro, unde suos du-
cat natales, in capite jam jam subsequenti
erimus visuri.

CAP. IV.

§ I.

Vim obligatricem Juris Naturæ ex variis,
variis deduxerunt, fontibus; non secus ac
ipsam juris Naturalis essentiam plurimi vari-
am constituere. Non pauci originem ei adscri-
pserunt simplicem rationis disquirentis usum,
jus puta Naturæ, animæ nostræ facultatem
intellectivam esse, ut brevissime superius indigi-
tavimus, frustra affirmantes; sed cum teste Sei-
deno, (quem citat Zenzg.) tam multiformis atq;
in incerto positus est passim hic ulus rationis,
ut quod uni plurimum volupe fuerit & ceu pro
principio evidentissimo, sive pro conclusione,
principio non impari habetur; id ab altero
haud

haud vulgarioris mentis, plane rejicitur, aut saltem non admittitur, exinde quapropter, quomodo originem trahat obligatio Naturalis non video, dum ut ipsum jus cunctis animantibus, rationalibus puta, unum idemque est; ita ejusdem obligatio omnibus communis erit. Alias notum est, quot capita ut dici solevit, tot esse etiam sensus, quot homines, tot eorum judicia, nunc in hanc mox in illam partem deviantia. Dixi obligationem omnibus esse communem, quia est hoc ipsum jus Naturæ; ut verò evitetur indè fortè proventurus scrupulus, duplicem hic appono distinctionem, nimirum. I. Aliud esse ipsum jus Naturæ, aliud ejusdem usum & applicationem. Jus ipsum, quatenus est habitus animo impressus & inhærens, apud omnes unum & idem est, ratione scilicet speciei, etiamsi ratione numeri & individui variat. Usum autem & applicationem variam esse, liquido constat, ex ipsa experientia, partim quoad DEI cultum, partim quoad officia erga semetipsum, partimque quoad proximum: inter causas verum enimvero hujus varietatis multiplices, est quoque humanae mentis pravitas, præconcepta opinio, nec non corrupta, vel aliquando melior, adeoque inæqualis educatio & institutio. II. Occurrunt

pariter, circa ulum Juris Naturalis, duplices notiones; quarum quædam sunt primariæ; quædam secundariæ; istæ principiorum, hæ vero conclusionum nomine veniunt. Priora sunt per se nota, manifesta, & apud omnes immota quædam axiomata; ut DEUM colito, neminem lædito; Quod tibi non vis fieri, alteri ne facito & similia. Posterioris autem propriè & specialiter sic dictæ, sunt alia statuta ex principiis illis, interventu rationis, elicita, vel per discursum collecta, quæ velut rami ad radicem reflecti possunt.

§. II. Sed nec satis commode illi videntur sentire, quibus arrisit opinio, quod vim obligatricem legis connatæ, naturæ humanæ, quæ rationalis, absolveret conceptus: quoniam, ut in superioribus simpliciter ostensum, excellenti illo titulo juris vix digna censenda est, nam ut homo rationalis audit lex facit: imo dicimus rationales, quia secundum legem, naturæ instillatam, vitam, actionesque instituiamus. Non diffiteor, nos obstrictos esse implere ea, quæ naturæ sunt consentanea, præsertim cum simus animalia, quibus ex ratione & secundum rationem vivere convenit. Interim tamen natura non habet vim obligandi nosmet, cum hæc ipsa comitetur legem duntaxat, eidem naturæ,
primi-

primitus per creationem, per nativitatem postea,
 divino digito inscripta. Prohibere quidem & a-
 versari videtur Natura nostra malas actiones,
 sed non legaliter, verum realiter, ut doctè
 satis Joh: Zentgravius Prof. Argentoratensis,
 quia cum naturâ rationali moraliter sunt in-
 compossibiles. Prolixè quoque hic adduci
 possent quæ in hanc rem apud Joh. Michael-
 em Langium ante annos aliquot Adjunctum
 Facult. Phil. Jenensis, in Majoris tractatus Epi-
 tome Juris Naturalis, scripta inveniuntur, ubi
 pariter is omnia pugnantium genera percur-
 rendo, accuratè dispicit, num ullo modo dici
 queat quod actus inhonesti, cum natura rati-
 onali repugnent. Sed brevitati litans ista præ-
 tergredior. Adhæc, idem plerumque quod con-
 tra naturam rationalem disputari solet, pariter
 opponi potest, socialitatem, nimirum, obligati-
 vam posse Juri Naturæ unicè dare vim, apertè
 asserentibus. Sane illius obtinendæ gratiâ, non
 negatur quidem obligationem quoad antenus & in
 multis, esse hominibus iniunctam, quod autem
 omnis a socialitate, ad singula officia Juris Na-
 turæ sequenda, procedat obligatio, vix admit-
 tendum, est enim illa res quædam lege po-
 tius præcepta, quam ipsum præceptum, sive
 lex aut ejus obligatio.

§. III. Vix proporrò eò adigar, ut fidem adhibeam sententiæ eorum, qui autumant, excluso quasi Jure Naturæ, internam in homine obligationem ex assuetudine quadam & qualicunq; imitatione descendere; dum scilicet à teneris annis, usum exerentes rationis, vident homines, huius vel illius bona acta probari, mala vicissim improbari, & illa laudem hæc pœnam sequi; id quippe non statim obligat, quod usus inveteravit, nisi ad regulam juris normatum ac directum est. Et si moralitas actionum humanarum ad Jus Naturæ dirigenda sit, sequitur obligationem juris ex assuetudine quadam nullo modo posse oriri, cum honestis, illa eadem, multa quandoque iniusta, facile admittente.

§. IV. Enumeratis ita sententiis variorum, restat adhuc una, quæ ad veritatem proximè accedere videtur, adeoque Obligationis Naturalis principium ipsum DEUM in secula benedictum unicè agnoscit, id quod ex lumine naturæ manifestum esse, non malè affirmari potest. Hic enim cum homini naturam suppeditavit talem, ut extra sociabilem vitam vix servaretur homo, quamobrem eidem indidit animum, qui, capax esset notionum, quæ humanitati ejus inservirent, & insinuavit has notiones per motum rerum
natu-

naturalium, ab ipso primum movente, profectum, ut manifestissimè repræsentaret homo notionum istarum connexionem ac veritatem. undè sanè intelligi poterit, DEO quoque placuisse, ut attemperaret homo suas actiones, secundum hanc indolem, homini præ brutis, peculiariter donatam, quod autem cum fine observatione Legis non potuisset fieri, voluit sanctus ille Creator hominem obstrictum esse ad istanc servandam, tanquam medium, non ex hominis aut utilitate, aut nuda voluntate, vel consensu unius vel plurium profectum, sed expressè à DEO, huic fini procurando, constitutum. Qui enim cuique imperat finem, existimandus ea omnia imperasse, quæ ad finem obtinendum ducunt. Volens quippe finem vult etiam media ad finem ducentia, loquuntur Logici.

§. V. Et quemadmodum officia Jure Naturæ præcepta, tam absoluta quam hypothetica, quæ maximam partem, sed non omnia, sunt sua natura talia, hoc est, bona vel mala ita quoque in illis duo notantur: unum morale alterum legale. Respectu hujus, statuimus cum illustrissimo illo Pufendorffio, aliisque Moralistis, obligationem Naturalem esse à DEO, ipsius quoque Juris Naturæ

auctore; respectu vero illius videtur quoque
 aliqua adesse obligatio intrinseca, ex necessitate
 morali, seu interna illa actionum moralitate,
 resultans, qua propter: non malè asserit Ludov:
 Molina dum dicit: *Obligatio Juris Naturalis*
oritur à naturâ objecti & sese diffundit in præ-
ceptum, sicut à contrario, obligatio juris positivi
oritur à præcepto & sese diffundit in objectum.
 Et illa Obligatio moralis strictissime loquens-
 do, dici potest. Contrarium tamen cum ple-
 risque aliis defendit Egregius ille Juris Na-
 turæ scriptor Eisenhart, quod scilicet vis ob-
 ligandi ex objecto promanare non potest, nam
 inquit, licet necessarius & immutabilis sit ne-
 xus inter conditionem objecti, seu humane na-
 turæ conservationem ac perfectionem, & action-
 nes, quas illa conditio, illique fines postu-
 lant aut recusant, si tamen actiones illæ, quas
 dicta conditio objecti postulat, emittantur,
 tunc quidem cessant effectus, objecto illi con-
 gruenter, contrariique oriuntur per quos
 natura humana destruitur, sed ex vi objecti
 quidem ulterius nihil inde sequitur, nisi adsit
 DEUS superioris imperii jus habens cum sum-
 ma sapientiâ, potentia, bonitate & justitia
 conjunctum, quas actiones illam sempiternam
 cum natura humana convenientiam habentes
 jus-

jusserit, & contrarias prohibuerit, apud quem proinde quotquot contra illa praecepta fecerint, in reatu constituentur, ejusque vindictam experiri teneantur: ex diverso autem, ab eodem pramia expectant, quotquot illius jussis obtemperant. Hæc ille.

§. VI. Cum autem DEUS Ter optimus Maximus, ut modò innuebamus, sit primum Principium Obligationis Naturalis, hinc rectè colligitur, quod hæc duntaxat ad ea quæ non impossibilia sunt, quæque juri Naturali non contrariantur se extendat: Id enim divina ejus expostulat Sanctitas, requiritq; justitia. Ac veluti non potest ea quæ *moraliter* impossibilia sunt, hoc est, lege vetita, seu turpia, quæ salva honestate fieri non possunt; ita nec vult talia *Physicè*, agentis scilicet vires divinitus acceptas, superantia, quæquæ talia nostrâ culpâ non evadere, præcipere. Juri enim præcipiendi divino responderi à parte hominis obligatio ad obsequium, quæ ad impossibilia, quando præcipuè impotentia illa, nostrâ non est contracta cooperatione, non potest extendi. Est quidem Nonnemo asserens Legislatorem non posse præcipere quid physicè impossibile, posse tamen addit imperare obedientiam de iis, quæ impossibilitatem moralem

lem continent: quia libertati, dicit, voluntatis nihil contrarium imperat, cum tota difficultas parendi ex ipsa voluntate oriatur. Verum pugnaret hoc cum bonitate sapientissimi Legislatoris, Creaturam scilicet obstringere ad ejusmodi præstanda, quæ vires supergrediuntur datas. Ut verò superius allata evadant clario-
ra, hic pariter norandum, quod ea quæ dicuntur impossibilia moraliter, in se talia sæpius non sunt, sed extrinsece talia vocantur, ob prohibitionem legalem adeoque defectum voluntatis, sine quâ, cum effectu morali aliquid fieri non potest. quâ verò positâ, omnia plana sunt ut doctiss. ille Zentg: quoque asserit. Verum cum vires suas præstandi, culpâ suâ detriverit, aut perdidit homo; eodem modo tractari potest, atque si vires adhuc obtineret: cum facilis alias esset via quamvis obligationem paulo laboriosiore eludendi, ultro corruptis præstandi viribus. Pufend: Offic: Hom: & Civ. Lib. I. C. I. §. 23.

§. VII. Ac veluti impossibilium nulla est Obligatio; ita hæc eadem ad ea quæ illicita ac obscœna sunt sese neq; extendit. Cum enim ea, quæ jure naturali ut immutabili, prohibentur, sint mala & illicita intrinsece & sua natura, ideo nec posse à DEO præcipi verum est,
repu-

repugnaret quippe hoc Divinæ ejus sanctitati, Justitiæ & Bonitati. Proinde eorum quæ nunquam præcepta sunt, nulla quoque est Obligatio. De Obligatione autem civili ad ea quæ illicita videntur, nostrum non est agere; ideoque hic plane omittitur.

CAP. V.

§. I.

Sed nunc ulterius de subiecto Obligationis Naturalis dispiciendum est; illudque Omnes & soli homines sunt, non vero inviti, impuberes, infani, ignorantes, quippe qui vel judicium rationis plene exercere non possunt, vel eandem extrinseca quadam necessitate impedire videntur.

§. II. Quod vero homo Obligationis capax sit, ejus rei causa est, præter superioris & ab hoc latæ legis, ceu certæ normæ cognitionem, ipse intellectus & voluntas, hæc enim libertatem habet ad bonum & malum; non quod tam bonum quam malum velit formaliter, sed quod bonum velit, malum oderit; potest exinde illa se flectere ad utramque partem, & ad normam juris, hoc eligere, illud vero auersari. Et in eo potissimum consistit voluntatis nostræ libertas, quod possimus per liber-

tatem contradictionis aliquid velle, & per libertatem contrarietatis è duobus aut pluribus positivis oblatis, vel in hoc, vel in illud agere. Hic autem memoria celebrandum est, quod in Disquisit: suis Practicis egregie disputat, Adm. Reverend. & Excellentiss. noster Theologus WANOCHIUS, voluntatem nimirum hominis, duplici operari modo, dicens: uno, ut *natura*, & sic dicitur cum determinatione ad unam omnino partem & necessitate Physicâ velle, actusque inde elicitus vocatur naturalis; altero vero, ut *Voluntas*, & sic appetit per modum voluntatis liberè, atque inde elicitus actus vocatur liber. Priori modo desiderat voluntas in communi bonum, inque illud naturaliter tendit, sicut quælibet potentia naturaliter in objectum suum fertur? Posteriori autem, ut convenienter agat, lex illam stringit, imponendo ipsius libertati frænum, ut ad utrumque oppositum flecti nequeat, hoc est, ut contrarium legi nihil faciat, quia se poenâ afficiendam sentiat.

§. III. Cumque ita noverit se adstrictam & ad legem obligatam esse voluntas, ut nihil appetat nisi legi consonum, subest isti mox ex hoc obligationis sensu Conscientia, quæ omnium actionum, moralium videlicet, verissimus

simus testis ac iudex est, medias quasi inter DEUM & homines agens partes, *infra DEUM, at supra hominem, Deo subdita, ut ministra; homini indita ut Domina*, veluti eleganter loquitur Robert. Sanderson: insinuat quippe nobis placita legis æternæ, ita ut DEI loco, in mente hominis sit, eumque, hominem puta, factorum faciendorumq; commonefacit ut excellent: fatur Zentgravius, unde etiam ab Origine appellatur *Corrector affectuum & animo pedagogus*. Distinguitur autem ab illustriss. B. Pufendorf. in *antecedentem & consequentem*. Illa est quæ facta antecedit, quid bonum, quidve malum sit, & ideo agendum vel omittendum, dicitur. Hæc vero est iudicium velut reflexum intellectus, supra omissis aut commissis, adprobans bene, damnans male facta; utraq; obligant; prior, ut se teneri fateatur præstare, quod lex illi mandat: Posterior, ut de admissis vel *bonam* conscientiam observatis præceptis, vel *malam* neglectis habeat, adeoque hominem reum pœnæ indigitat. Obligatio conscientiae in genere est, quando lex talis præscribitur, cujus transgressio lædit ipsum internum cordis sensum; ut quis proprio iudicio convincatur se peccasse & pœnas promeruisse: Sumiturque dupliciter.

a. proprie, quo sensu est obstringere ad obediendum sub culpa morali, adeoque sub metu offensionis DEI, aut violati Numinis Divini. *β. Impropiè & latè*, quo sensu est obstringere ad obediendum sub culpa tantum civili, & sub metu offensionis hominum, unde pudor aut infamia timetur. De cætero, Obligatio conscientiae, velet *directa*, cum legis pravaricatio in ipsum DEUM fertur & cultui divino per se advertatur: vel *indirecta*, cum *ἀνομία* per se & propinquè DEUM DEIVè cultum non attingit, remote tamen, quatenus ordinationi Dei resistitur, ejusque ministri con-
temnuntur. vid. Excell: Meissn:

CAP. VI.

§. I.

Subjecto Obligationis Naturalis, justà methodo, ejusdem subjungimus Objectum, sive ad quid nos stringat, aut circa quod suas exercent vires Obligatio naturalis. Sicut proinde *Juris Naturalis obiectum est Reale vel Personale*; prius omne *περὶ ἑαυτὸν*, non solum suâ natura, sed etiam utilitatis & necessitatis ratione honestum, ad summum bonum seu felicitatem civilem obtinendam conducens; posterius ipse DEUS, propria quævis persona & proximus;
sic

sic illa quidem Juris Naturalis præcepta sunt
 ad utrumque obligantia. N. itaque quod Deo
 debemus est, ut nobis præsvadeamus illum
 existere, ut sit ens perfectum, unum, verum
 bonum, sanctum, independens, æternum, in-
 comprehensibile, immutabile. Ex hisce omni-
 bus existentiam probatum ituri argumentabi-
 mur ex causarum subordinatione, in quibus
 dari non potest progressus in infinitum. Ergo
 ad aliquam tandem causam adveniendum, quæ
 sit absolute independens, qualis DEUS est. Re-
 liqua autem hic recensita attributa Divina, &
 ab Hugone & Gvilielmo *Grotius*, in elegan-
 tissimis eorum operibus diffuse satis per ratio-
 nis duntaxat lumen egregiè eruuntur, ad quos
 etiam Benevolum remittimus Lectorem. ¶
 DEUM universi hujus Creatorem agnoscemus,
 ipsa ratione manifestante, omnia hæc natu-
 ralia nunc existentia, à seipsis primitus non
 extitisse, nihil enim est causa sui ipsius, ut lo-
 qui sivevere Metaphysici., Esset enim ante-
 quam esset, quod absurdum, esset quia in se in-
 flueret, non esset, quia producendum esset. ¶
 Eum ceu omnium Governatorem veneratione
 summa suspiciemus, sine eo, quippe cuncta con-
 fusioni inordinatæ essent involuta, præsentem
 vero ac dirigente quæ fiunt, ordine fiunt admi-
 bili

bili & constanti. 7. Glorificationem ei debemus, & quia est supremus, illum colemus, quia unus, idololatriam evitabimus, quia optimus, illum amabimus, quia Dominus legislatorque summus ei obtemperabimus, in eo adquiescemus, & in eum unice sperabimus.

S. II. Quod Obligationem Juris Naturalis adtinet circa seipsum, de eâ notanda sequentia, nimirum quemadmodum gaudet homo partibus essentialibus duabus, anima puta, & corpore, quarum prior Regis est instar, posterior autem ut subditus exequens jussu quælibet per sua ministeria necessario peragenda; ita illarum divisim & conjunctim summam habere curam homo obligatus est. Animam autem ut nobiliorem præprimis faciet ornari dotibus, per quas ad æternitatis fastigium facilimus patet aditus; *rectius quippe videtur, ingenii, quam virium opibus gloriam querere*; ut politus fatur Sallustius. Nec longe postponenda est cura corporis, ipsius animæ domicilii artificiosissimi, hoc enim temperanti victu & amictu sufficienti conservandum est, ne vel propter nimiam ingurgitationem, vel immodicam à victu abstinentiam, vel alium quempiam actum illicitum, aut tædio molestiarum, conditionem humanam

communiter comitantium, aut indignatione
malorum aut metu dolorum, aut per variam
jaſtantiam fidei, aut fortitudinis, vitam quis
abbreviaverit; ut enim homo ſibiſmet ipſi illam
eamdem non dedit, ſic nec pro lubitu eam de-
bet abrumpere, ſed ſtudioſe tenetur ei proſpi-
cere, eamque contra injurias irruentium de-
fendere, & ita quidem ut ſi foret, qui exitio
alicujus immineret, vel vulnerando, aut læden-
do, vel vitam ipſam in diſcrimen vocando, pu-
dicitiam oppugnando, aut res & facultates abri-
piendo, tunc non lex ulla eſt, quæ jubeat eum
prodere ſuam ſalutem, ut alterius malitia impu-
ne graſſari queat. Et ſi accidiſſet quempiam ita
in proximum irruentem occidi, culpa non erit
adſcribenda ipſi occidenti, ſed pravitati occiſi,
alteri iſtanc neceſſitatem ſe deſenſuro impo-
nentis. Non tamen ſemper quando intentata
fuerit aliqua violentia, ad extrema, ſit li-
citurum provolare, tutiora ſed prius tentanda re-
media; quæ ſi apud invadentem non attendan-
tur, nec tempus aut locus iſtatu præcipue ci-
vili, invocationem Magiſtratus concedat; vix
video, quare non poſſit juſ ſemet defendendi ex
Juris Naturalis Obligatione, etiam cum damno
atq; nece invadentis, tunc exerceri, Natura enim
cuique indidit ut ſuam vitam alterius præferat.

§. III. Denique, ut etiam verbo tangamus
Obligationem hominis erga alios naturalem,

observandum, primum, quod communi isto obligationis vinculo proximo debemus, in se primo intuitu esse facilimum, nuda quippe actionis constat intermissione: *Ne*, nimirum, *quis alterum ledat*: certè, hoc omnium ut summè necessarium, ita & latissimum est, cunctisque notissimum, quo sine socialis & rationalis vita nullatenus consistere potest. Mununtur quoniam hoc præcepto & Sacro Sancta quasi jubentur esse, non illa tantum, quæ immediate proximo nostro ipsa dedit natura; sed & plurima, quæcunque instituto aliquo aut conventionem humana sunt ab aliis quæsitæ. Si autem contingeret cuiquam à quopiam damnum inferri, non solum *directè* & *immediatè*, per se, sed etiam per alios *indirectè* & *mediatè*, tunc damnum, quantum fieri potest, nisi per casum purè fortuitum & citra culpam suam alterum quis læserit, ab eo, qui causa principalis, nec non ab accessoriâ, si ad actum ipsum, quo damnum fuit datum, realis aliquid contulerit operæ, sarcinendum est. Si vero plurimi in damnum conspiraverint, capiendus qui vel imperio, vel necessitatis modo alio, alios ad factum impulit; sine necessitate autem accedens, eatenus tenebitur, quatenus ad facinus quidpiam contulerit. Sed qui per malitiam alterum læsit, is non solum ulro

repa-

reparationem damni debet offerre, sed & pœnitentiam sui facti ostendere, veniamque petere, quibus commissis, petenti veniam dabit Læsus, & cum in gratiam secum redire patiatur.

CAP. VII.

§. I.

Recensitis huc usque, & quidem brevitate, quæ fieri potuit maximâ, explicatis, Obligationis Naturalis Indole, ejusque definitione, divisione, origine, subjecto & objecto; nunc ultimo disquirendum, paucissimis tamen, de ejusdem solutione; sive *num aliquis ita eximi possit ab obligatione Legis connatæ, ut ei subjectus non sit?* ut quisque legi non sit subjectus, quinque modis contingere potest, memorante Gregorio de Valentia. **N.** Ob legem non rite latam. **D.** Ob legis abrogationem. **I.** ob *ἐμμένειν*, cum declareretur casum aliquem non esse in lege comprehensum. **II.** Ob superioris dispensationem. **γ.** Ob speciale privilegium. Exemptiones duorum primorum modorum non cadunt in quempiam quoad Legem Naturæ. Hæc enim à DEO sancita, immutabilis est; sed nec tertius locum habere hic poterit, regulariter, nisi ubi certas ob circumstantias, quis teneatur universale quoddam legis præceptum relinquere, aliudque specialius

lequi; ut si furiosus petat à quopiam gladium, alterum occisurus, non tenetur alter reddere ex naturæ lege, quia hæc sic explicanda ne proximo damnum inferatur. Quin imo nec quinti modi exemptio aliqua datur, cum omnes & singuli, nullo excepto, ne summis quidem imperantibus (qui alias etiam à legibus soluti sunt, scilicet iis, quas ipsemet sanciverunt, sibi enim ipsi quisquam non potest obligari aut legem condere, qui itaq; subest legi, subest etiam quodammodo coactioni, nemo autem à se ipso cogi potest & si Rex, in regno bene fundato velit respicere ad leges civiles & positivas, facit tamen id prolubitu, ratione solum *directionis*, quatenus lumen ipsi affundunt in administratione & exercitio regiminis, non autem ratione *coactionis*, quasi obligatus esset illis, & devius ab istis, dignitate sua excideret) per legem naturæ sunt obligati. Propterea quartus solummodo modus manet hac vice controversus.

§. II. De potestate itaque humana circa dispensationem Juris Naturæ, non est quod multis differamus, cum plane nulla sit. Nam dispensare, proprie est, ab aliquo obligationem legis remove, in casu, ratione cujus alioquin obligaretur. Jam vero ejus tantum est remove Obligationem, cujus est Legem ferre. Sed lex naturæ non ab hominibus est lata, sed
ab

ab ipso DEO naturæ impressa, ut supra ostensum fuit. DEUM autem quod attinet, in diversa multi abeunt sententiarum divortia.

§. III. Nostra verum enim vero stet firmissima, DEUM nunquam dispensare circa Legem naturæ, quia sic decretum suum immutabile mutaret, quod ἀπὸν καὶ ἀλόγον, alias quoque axioma est ἀβυσσον, quod Deus utut omnipotens, non dicatur potentiam suam extendere ad illa, quæ manifestam involvunt contradictionem. quo autem res brevibus evadat clara, lubet huc adferre verba Joh: Jac: Miilleri Prof. Jenen. quæ in Instit. Politicarum Part II. cap. II. de lege naturali hunc in modum loquitur. *Relaxatio sive remotio Obligationis à Legis subiecto, tribus, juxta scholasticos, inquit, contingit modis. Primo, Abrogatione, quando tota lex ejusque perit obligatio, idque quod antea lex erat, lex esse desinit; deinde derogatione, quando lex ejusq; obligatio non ex toto sed ex parte tollitur. Et denique dispensatione, quando legis obligatio, quæ ceteri tenentur, solum a certo legis subiecto removetur. Jam vero nullam istarum mutationum in Jure Naturæ locum habere evidens est, quod illud de actibus ex sua natura & intrinsicè moralibus disponat, quorum tamen turpitudine & honestas, ut a nullius voluntate pender*

sed in ipsius objecti, illorumque, quæ illud circumstant, natura fundata est, ita per nullius ne DEI quidem, ut vulgo loquuntur, potentiam, vel ex parte, vel ex toto illa tolli aut effici potest, ut id quod est honestum, non sit honestum sed turpe, aut quod est turpe, non sit turpe, sed honestum. &c.

§. IV. Sed excipiunt quidem nonnulli afferendo Exempla, e sacris pandectis, contrarium probantia: nimirum I. Abrahami filium Isaacum mactaturi Gen: XXII. v. 2. II. Prophetæ Oseæ, mandato DEI uxorem ducentis fornicationum & accipientis natos fornicationū. Os: I. v. 2. III. Israelitarum, ad mandatum DEI Ægyptios spoliantium. Exod. XI. 2. IV. Samsonis cum sui internecione hostes Philistæos perimentis. Jud. XVI. 28. Et ejusmodi alia.

§. V. Verum primò in genere respondendum, DEUM in hujus modi exemplis non dispensasse ἀλλήθως & verè, quamvis δόξασιν & de opinione malè judicantium id fecisse videatur. Dehinc attendendum Dispensationem sumi dupliciter. α. *Proprie* cum permittitur & approbatur actus, qui adquatè & secundum omnes conditiones est contra legem: Et tali modo DEUS nunquam dispensat circa legem naturæ. β. *Improprie*, cum permittitur & approbatur actus, qui videtur quidem Legi naturæ, quoad materiale contra-

rius

rius, non tamen est, si circumstantiæ & singulæ conditiones in considerationem venerint. In specie autem responderi poterit ad Primum, objectionis loco a nobis propositum, nimirum, quod objectum Abrahami sacrificaturi post Mandatum Divinum non fuit amplius intra sphaeram juris naturæ, quia intervenit præceptum superioris, quo ipso omnis erat sublata *negatæ*, vel potius facultas, actionem istam suspendendi, aut prorsus omittendi. De cætero, est DEO in creaturas jus, etiam si voluerit, destruendi, non secus in Isaacum. Abraham itaque hic ut minister obligatus ad exeqvenda DEI mandata consideratur, idque quoad actus tantum præparatorios non vero actû consummatorium, ut loquitur Scher. unde facile concludere possumus actum hunc non spectasse ad secundam, sed ut sacrificium, ad primam tabulam. Notamus præterea hic cum Doctore Osiandro, *quandam legem esse indispensablem, quia ejus materia intrinsecè bonasit; quandam vero dispensabilem, adeoq; materiam ejus sub libero divinæ voluntatis nutu constitutam.* Et hoc propterea, quia quædam res mutatur ex beneplacito DEI, quædam autem non mutantur. Posteriores hæ sunt indispensabile; quæle quid est; DEUM odio habere, DEUM blasphemare falsos Deos colere.

Pre-

Priores autem per absolutum ejus imperium; si nempe DEUS ita voluerit, eximi aliquando videntur ab obligationis vinculis.

§. VI. Ad cætera autem brevissimè respondendum exempla: Jubetur Oseas non scortari, nec, ut Orthodoxè loquitur D. D. Brochmandus Syst. Theol. tom 2, p. m. 145. prostibulum ducere. Id enim nulli licitum erat sacerdoti. Lev. 21: 14. Sed vel sentum mandati divini esse, ut Propheta honestam ducat virginem, eiq; nomen Scorti imponat, filiosque ex ea susceptos, inhonesto spuriorum nomine insigniat; vel ut Doct. And. Osiander ad hunc commentatur locum. *Jussit Dominus, inquit: Prophetam non aliter scortari aut scortum ducere, quam jussus est Ezechiel, Jerosolymam in latere depingere, ac deinde personam obsidentis & obsessorum sustinere, ut sub illo typo, imminentem urbis obsessionem adumbraret: Ita uxor Propheta gessit nomen scorti & liberi spuriorum, ut hoc typo Israelitæ de spiritali fornicatione admonerentur.*

§. VII. Dicendum ad tertium, Ægyptiaca vasa, non fuisse rem omnino alienam, sed loco mercedis, quam Ægyptii non exsolverunt Israëlitis debitam, adeoque à DEO omnium rerum Domino donatam; & præterea Ægyptios spoliare, non illicitum fuisse apparet exinde, quod aperti Israelitarum fuere hostes.

§. VIII.

§. VIII. Ad quartum demum intelligendum, Samsonem spiritus sancti peculiari impulsu sibi met, cum hostibus suis, mortem accelerasse, ut vult B. August. quod liquet cum ē viribus, quas ipsi concessit DEUS, cum e nominis divini seria invocatione, facto isti præmissa; & adhuc annumerat illum Paulus Heb. 11. 32. inter homines vere fideles. Ad cætera quæ adducuntur exempla, de conjugii fratrum & sororum, nec non Polygamia Patrum, Respondet quidem Puf. non dum fuisse probatum ea contraria extitisse Legi Naturæ. Plurimorum tamen idq; rectius circūfertur sententia fortassis DEUM illa pro libera sua voluntate concessisse, multiplicandi nimirum generis humani suppositione: alias quoque dicendum, ipsos Patriarchas ab omni parte, à nævis atque peccatis, non fuisse immunes. Plura quidem fateor adhuc, in nobilissimæ hujus materiæ illustrationem adducenda esse: sed cum nec temporis ratio ea colligere, nec colligenda publici juris facere, familiaris rei angustia permiserit, Idcirco hic subsisto. Tu vero
Benevole Lector!

*Consule nostra boni. Tibi longæ stamina vitæ
Producat Christi gratia longa. Vale.*

SOLI DEO GLORIA.

F

Ad

Ad

Moribus & eruditione inclitum

DN. ERICUM RUDOLPHI
Philos. Candidatum meritissimum,
dum de *Obligatione Juris Naturalis*,
pro Gradu Magisterii solide
differeret.

Dicere non vereor quod fama negare negabit.
Quam tua te pulcre virtus amanda dedit!
Quamq; tibi laudis doctrinâ accessio facta est,
Quam benè promeritam tempora nulla silent.
Hec tua sunt semper, Musarum docte Satellites:
Dicere cur verear quæ tua facta probant!
Hincq; scimus nexu temet strinxisse per arcto
Vitam, condignis, atque ligasse bonis.
Hinc te non diris divina potentia modis
Obligat: at mens est sponte placere DEO?
Et memori semper sua jura hic corde recondis,
ne veniant de te damna ferenda aliis.
Ergo vales, fautor! discursu pandere docto,
Quod nos mortales obligat atque juber.

JONAS MOLLIN.

Clariff: Dn: CANDIDATE!

Sicut deponit parva & sine pondere planta
Sylvestre ingenium, ac fundit mage deliciosos
Fructus, cum mādatur humo, quæ plena gravescit
Jucundo fructu, & tribuit sperata colenti
Gaudia; non aliter qui toto pectore charus
Es mihi, de patriis, petiisti svavia rura,
Arvis ac inceptum iter ad portus celerasti
Cecropios, benè sic, Te candide flumina sacra
Plena fauce bibentem festa fronde revinxit
Casta Clio. Idcirco sustollo jubila Plausu
Nunc jucunda novo, & jundtas ad sydera palmas
tendo, ut sit rerum semper tutela tuarum,
Qui regit immensam justo moderamine molem.

SVENO SONNETS.

Sic labor & pietas merito pensantur honore
Sic gravibus curis, succedunt svavia tandem.
Nescio quid superest, nisi pergis adire penates.
Dulcis enim cunctis sua semper patria tellus.
Cumquè tuum virtus, divina modestia, pectus
Et probitas, candor, sapientia, denique Musæ
Ornarunt omnes feliciter, ut bene possis,
Inseruire DEO, Patriæ, rebusque decoris,
Sit DEUS idcirco tibi Dux, ac auxiliator
Omnibus inque viis, cui rerum summa potestas.

THEOD. JONSON.

Prodi, Clarissime Domine Candidate! impigerrimi instar athleta, de honoribus Magisterii, in Castris Musarum, victor pugnaturus. Quam tibi proinde contexuerit laurum Pallas, tua pietas, sedata prorsus vita, probitas ac studii impensa sedulitas pridem meruere iuste. Gm. tulo igitur & Tibi debitum honorem & Honoratissimis tuis parentibus, quibus brevi continget filium, ut natu maximum; ita amantissimum, variis Sapientiae ditatum dotibus diffitis ab oris reversum salutare; quin etiam amicis tuis quandam quoque, haud minimam, tui honoris partem suo vindicantibus gaudio. Denique etiam mihi Sympatriotam gratulor talem, & ex animo voveo velit Tibi Clar. Dn. Cand. DELL T. O. M. in itinere propitius, in promotoribus indispensandis clemens, atque tuis agendis adiutor adesse misericors.

Tui
officios;

JONAS ARENANDER.

L 12:12